

Kultur- og likestillingsdepartementet
Postboks 8030 Dep,
0030 Oslo

Deres referanse:
24/503

Vår dato:
31.05.2024

Vår referanse:
Siri Espe, Interessepolitisk leder
siri@ungefunksjonshemmede.no

Høringssvar – Inkorporering av CRPD i norsk lov

Unge funksjonshemmede har gjennomgått høringsnotatet og avgir med dette vårt høringssvar. Utover dette støtter vi høringssvaret fra Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM).

Unge funksjonshemmede er en paraplyorganisasjon for 37 organisasjoner og grupperinger av ungdom med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom. Til sammen har våre organisasjoner over 25 000 medlemmer, og vi representerer et mangfold av funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Inkorporering i menneskerettsloven

Unge funksjonshemmede støtter utelukkende forslaget fra utvalgets flertall om inkorporering av konvensjonen i menneskerettsloven, og forventer at regjeringen fremmer utvalgets lovforslag til Stortinget i løpet av inneværende stortingsperiode.

Å ikke fremme utvalgets lovforslag til Stortinget vil i seg selv være diskriminerende praksis og en ren diskriminering av funksjonshemmede. Dette fordi Norge da ikke sidestiller funksjonshemmede med andre minoriteter som kvinner og barn, som i likhet med funksjonshemmede, har behov for særskilt vern mot undertrykkelse. Det vil også sende et tydelig signal til en hel nasjon om at funksjonshemmedes rettigheter ikke er like viktige, ikke tas like seriøst og at funksjonshemmedes liv ikke tillegges like mye verdi som alle andre borgere i Norge.

Utvalgets mandat var å utrede inkorporering av konvensjonen og gi en anbefaling om *hvordan* konvensjonen bør inkorporeres. Unge funksjonshemmede mener at utvalget har levert svært godt i sin besvarelse på mandatet. Utvalget er tydelige i sin begrunnelse på hvorfor konvensjonen bør inkorporeres i menneskerettsloven og skriver følgende (s. 155):

“Hovedargumentet for å inkorporere konvensjonen i menneskerettsloven er den signalverdien om politisk og rettslig status til konvensjonen som dette vil gi. Formell status på linje med EMK og de fleste av FNs kjernekonvensjoner som er sentrale i norsk sammenheng, vil gi et viktig signal om betydningen av funksjonshemmedes rettigheter.”

Utvalget er tydelige på at konvensjonens mål er å avklare innholdet i eksisterende menneskerettigheter og særskilt peke på hva statene må gjøre for at rettighetene skal bli virkeliggjort for funksjonshemmede på lik linje med andre.

Unge funksjonshemmede er svært tydelige på at det er *kun* gjennom inkorporering av konvensjonen i menneskerettsloven at samfunnet faktisk tar ansvaret om å bekjempe diskriminering og fremme likestilling for alle. *Kun* gjennom inkorporering i menneskerettsloven vil det åpnes for å se verden gjennom nye briller og anerkjenne funksjonshemmede som likestilte samfunnsborgere, og ikke medisinske problemer som må fikses. Dette er ingen medisinsk kamp. Det er en likestillingskamp om å bli behandlet, møtt og anerkjent som likestilte samfunnsborgere som ønsker og kan bidra til fellesskapet.

Inkorporering vil i større grad sikre funksjonshemmede barn og unges rettigheter

En inkorporering av konvensjonen i menneskerettsloven er helt vesentlig for å anerkjenne, og ikke minst sikre, funksjonshemmede barn og ungdoms rettigheter. Barn og unge med funksjonsnedsettelse opplever i dag et Norge som gjør forskjell på dem og andre barn og unge. Det bekreftes blant annet gjennom utallige offentlige utredninger, stortingsmeldinger, handlingsplaner og strategier de siste årene, uten at det jobbes målrettet med å sikre likestilling av funksjonshemmede og kronisk syke.

Dersom regjeringen velger å ikke fremme forslag til Stortinget om inkorporering i menneskerettsloven vil dette få direkte konsekvenser for barn og unge som er fremtiden til Norge. Det er på høy tid at vi får et samfunn som *faktisk* er tydelige på at *alle* barn og unge som vokser opp i Norge i dag er like mye verdt. Dette signalet sendes *kun* gjennom inkorporering i menneskerettsloven. Konsekvensen av å ikke inkorporere konvensjonen i menneskerettsloven er å nekte funksjonshemmede barn og unge deres grunnleggende menneskerettigheter. Inkorporering er ikke bare en moralsk plikt, det er en investering i et mer rettferdig og inkluderende samfunn for fremtidige generasjoner.

En inkorporering av konvensjonen i menneskerettsloven er viktig for å sikre rettighetene til multiple minoriteter. Alle barn i Norge skal i utgangspunktet være beskyttet av FNs barnekonvensjon. Slik er det ikke. FNs Barnekomité uttrykker blant annet bekymring rundt diskrimineringen funksjonshemmede barn i Norge utsettes for, manglende oppfyllelse av retten

til å gå på nærskolen eller manglende oppfyllelse av retten til å delta i fritidsaktiviteter. Dersom personer som tilhører flere minoriteter skal ha like rettigheter som andre, slik som funksjonshemmede barn, er det nødvendig at deres rettigheter sikres både gjennom barnekonvensjonen og gjennom konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter.

Hilde Trætteberg Serkland sitt dikt i Redd Barnas bok «Dette passer ikke for sånne som deg»¹ beskriver godt hvorfor det er nødvendig å få konvensjonen inn i menneskerettsloven:

*“Og vi trenger
at dere strekker dere lenger
og bestemmer
(fordi dere er våre valgte stemmer)
og hvis dere sier at alle skal med
så betyr det
CRPD”*

Utvalget er også tydelige på at det er naturlig å likebehandle FNs kjernekonvensjoner i norsk rett, og skriver følgende (s. 22):

“Det er vanskelig å begrunne manglende inkorporering av konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter i menneskerettsloven, i lys av de begrunnelsene som ble gitt for å inkorporere FNs barnekonvensjon og FNs kvinnediskrimineringskonvensjon”.

Økt likestilling for alle grupper i samfunnet er veien å gå for å sikre et bærekraftig samfunn. I det store bildet handler en inkorporering av konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter i menneskerettsloven om bærekraft. Det handler om å utrydde fattigdom, om god helse og livskvalitet, om god utdanning, om anstendig arbeid og økonomisk vekst, og om mindre ulikhet. Det handler om å se funksjonshemmede som mennesker – mennesker med rettigheter og med ressurser.

Spesielt om tolkningserklæringene

Unge funksjonshemmede mener utvalget har gjort en god utredning om problemstillingene tilknyttet tolkningserklæringene Norge har avgitt i forbindelse med ratifisering av konvensjonen. Unge funksjonshemmede er på generelt grunnlag imot bruk av tvang, men støtter utvalgets forslag med tilhørende begrunnelse om inkorporering i menneskerettsloven uten at tolkningserklæringene inkluderes i selve lovteksten.

¹ https://www.reddbarna.no/content/uploads/2021/01/Dette-passer-ikke-for-sanne-som-deg_ReddBarna_Enkelt sider_Mai2024.pdf

CRPD-komiteen trekkes ofte frem som en komité som kan påvirke lovgivningen i Norge. Unge funksjonshemmede er svært tydelige på at CRPD-komiteen *kun* kommer med anbefalinger til Norge og disse er ikke forpliktende. Dette er også utvalget tydelige på, og skriver følgende (s. 64):

“Som nevnt er komiteens uttalelser i klagesaker ikke bindende for medlemsstatene, og det følger ikke av konvensjonsteksten at komiteen har myndighet til å avgjøre hvordan konvensjonen skal tolkes. Medlemsstatene er dermed ikke forpliktet til å følge komitéuttalelsene.”

Mulige konsekvenser for kommunesektoren

Unge funksjonshemmede er enige i utvalgets beskrivelse av mulige konsekvenser for kommunene. Som utvalget beskriver skal kommunene allerede i dag etter presumsjonsprinsippet sørge for at lover tolkes og anvendes i tråd med konvensjonen, og at dette begrenser betydningen inorporering av konvensjonen vil få for kommunene.

Unge funksjonshemmede mener at utvalgets poeng om at konvensjonen blir mer synlig er spesielt viktig for kommunene i fremtiden. Økt kunnskap om funksjonshemmedes rettigheter og en gradvis holdningsendring fra et medisinsk perspektiv til et likestillingsperspektiv på funksjonshemmede vil forhåpentligvis føre til bedre saksbehandling i kommunene. Dette vil igjen føre til økt likestilling, større deltakelse i skolen, på fritiden og i arbeidslivet, og Unge funksjonshemmede er tydelige på at økt likestilling er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Oslo Economics² utarbeidet i 2021 en rapport på vegne av Barne- og familiedepartementet hvor de beskriver de samfunnsøkonomiske kostnadene ved marginalisering og utenforskap. Deres beregninger viser at marginalisering av barn og unge medfører samfunnsøkonomiske kostnader i form av langsiktig utenforskap fra arbeidslivet tilsvarende 73 milliarder kroner per år. Ser man hen til økt likestilling mellom kjønn påpeker blant annet Likestillingsministeren selv at dersom sysselsettingen blant kvinner ikke hadde vokst siden 1972, før Kvinnekonvensjonen ble inorporert, hadde fastlands BNP vært 3.300 milliarder kroner lavere³.

Unge funksjonshemmede mener derfor at det er å forvente at sikring og etterlevelse av funksjonshemmedes rettigheter vil føre til økt likestilling, økt samfunnsdeltakelse og økt samfunnsøkonomisk gevinst. Økt kunnskap om funksjonshemmedes rettigheter vil også være viktig for å få økt likestilling.

Senest i Likestillingspolitisk redegjørelse for 2024 sa Likestillingsministeren følgende:

“Likestilling er ikke en kamp mellom kvinner og menn. Likestilling er en kamp for kvinner og menn. [...] Likestilling er altså ikke et knapt gode som vi kan gå tomt for. Vi skal skape et samfunn der alle kan oppleve frihet”.

² <https://www.regjeringen.no/contentassets/015adcd9442b462e998821e3ee1b2973/samfunnsokonomisk-vurdering-av-marginalisering-og-utenforskap-oslo-economics.pdf>

³ <https://www.utrop.no/plenum/ytringer/209228/>

Med bakgrunn i Hurdalsplattformen, utvalgets utredning og generell likestillingspolitikk forventer Unge funksjonshemmede at regjeringen mener det samme om likestilling mellom funksjonshemmede og ikke-funksjonshemmede som de gjør med likestilling mellom kvinner og menn.

Med vennlig hilsen,

Ingvild Østli
Generalsekretær Unge funksjonshemmede

Ingrid Thunem
Styreleder Unge funksjonshemmede